

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
_____ 2022р., протокол № ____
Перша проректорка, голова методичної
ради університету, кандидатка наук з
державного управління, доцента
_____ Ірина Ковтун
_____ 2022 р.

М.П.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«СУДОВЕ ПРАВО»
для підготовки на першому (освітньому) рівні
здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавра
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право
денної форми навчання**

м. Хмельницький
2022

РОЗРОБНИК:

Доцент кафедри кримінального права та процесу, кандидат юридичних наук, доцент

1 серпня 2022 року

_____ Анна ПРИСЯЖНА

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри кримінального права та процесу
5 серпня 2022 року, протокол № 1 .

Завідувач кафедри, кандидат юридичних наук,
доцент

_____ 2022 року

_____ Сергій КРУШИНСЬКИЙ

В.о. декана юридичного факультету, кандидат
юридичних наук, доцент

_____ 2022 року

_____ Віктор ЗАХАРЧУК

Обліковий обсяг 1,2 ум.др.арк.

ЗМІСТ

Стор.

1.	Структура вивчення навчальної дисципліни	–	3
	1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	– 3
	1.2.	Лекції	– 4
	1.3.	Семінарські заняття	– 7
	1.4.	Самостійна робота студентів	– 15
	1.5.	Індивідуальні завдання	– 18
	1.6.	Підсумковий контроль	– 19
2.	Схема нарахування балів		– 22
3.	Рекомендовані джерела		– 24
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		– 27

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ те-ми	Назва теми	Кількість годин					
		Денна форма навчання					
		Усього	у тому числі				
Лекції	Сем. (прак).		Лабор.	Ін.зав.	СРС		
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Тема 1. Судове право: предмет, методи, принципи	3	1	1	-	-	4
2.	Тема 2. Джерела судового права	3	1	1	-	-	4
3	Тема 3. Судові системи як предмет судового права	8	-	-	-	-	6
4.	Тема 4. Суб'єкти судового права	10	2	2			4
5.	Тема 5. Судова влада	12	2	2	-	-	6
6.	Тема 6. Принципи судової влади	8	4	2	-	-	4
7.	Тема 7. Судова система	9	2	4	-	-	4
8.	Тема 8. Формування суддівського корпусу в Україні	8	2	2	-	-	4
9.	Тема 9. Правовий статус носіїв судової влади	10	2	2	-	-	4
10.	Тема 10. Органи, що здійснюють організаційне забезпечення судової влади	8	2	2	-	-	6
11.	Тема 11. Судова процедура	8	-	-	-	-	6
Всього годин:		90	18	18	-	-	54

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
1	2	3
1.	Судове право: предмет, методи, принципи. Джерела судового права	2
1.1.	Гене́за концепції судового права. Формування правових ідей про судове право у XIX – XX ст.	
1.2.	Предмет, система і завдання навчальної дисципліни «Судові системи та порівняльне судове право».	
1.3.	Співвідношення навчальної дисципліни «Судові системи та порівняльне судове право» з іншими юридичними дисциплінами. Методологія дослідження судового права.	
1.4.	Основні поняття навчального курсу «Судові системи та порівняльне судове право».	
1.5.	Поняття і класифікація джерел судового права.	
1.6.	Акти судового правозастосування як джерело права в Україні, їх	
1.7.	теоретичне і прикладне значення.	

2.	Суб'єкти судового права	2
2.1.	Поняття, види і характерні ознаки суб'єктів судового права.	
2.2.	Суд як основний суб'єкт судового права.	
2.3.	Суддя як суб'єкт судового права.	
2.4.	Вища кваліфікаційна комісія суддів України як суб'єкт судового права.	
2.5.	Національна школа суддів як суб'єкт судового права.	
2.6.	Органи суддівського самоврядування як суб'єкти судового права.	
2.7.	Громадяни як суб'єкти судового права.	
2.8.	Держава як учасник судових правовідносин.	
3.	Судова влада	2
3.1.	Судова влада в системі поділу державної влади.	
3.2.	Поняття та характерні ознаки судової влади.	
3.3.	Поняття, класифікація та характеристика функцій судової влади.	
3.4.	Форми реалізації судової влади.	
3.5.	Правосуддя та судочинство в Україні.	
3.6.	Поняття судового контролю та його форми	
4.	Принципи судової влади	4
4.1.	Поняття, система та значення принципів судової влади.	
4.2.	Інституціональні принципи судової влади.	
4.3.	Організаційні (судоустрійні) принципи судової влади.	
4.4.	Функціональні принципи судової влади	
5.	Судова система	2
5.1.	Поняття, ознаки та види судових систем.	
5.2.	Становлення судової системи України та її реформування відповідно до європейських стандартів.	
5.3.	Ознаки та загальна характеристика судової системи України.	
5.4.	Принципи побудови судової системи України.	
5.5.	Порядок та підстави утворення та ліквідації судів	
5.6.	Порядок призначення на адміністративні посади у судах	
5.8.	Види, компетенція та склад місцевих судів	
5.9.	Види, компетенція та склад апеляційних судів	
5.10.	Види, компетенція та склад вищих спеціалізованих судів	
5.11.	Правовий статус Верховного Суду як найвищого судового органу	
5.12.	Компетенція, структура та порядок формування Конституційного Суду України. Принципи його діяльності	
6.	Формування суддівського корпусу	2
6.1.	Законодавчі вимоги до кандидатів на посади суддів.	
6.2.	Несумісність посади судді з іншими видами державної та політичної діяльності.	
6.3.	Порядок добору та призначення на посаду судді.	
6.4.	Порядок зайняття посади судді КСУ	
6.5.	Кваліфікаційне оцінювання суддів.	
6.6.	Переведення судді до іншого суду.	
6.7.	Присяжні.	
7	Правовий статус носіїв судової влади	2

7.1.	Статус судді: поняття, зміст. Професійні права та обов'язки судді.	
7.2.	Етичні аспекти діяльності судді.	
7.3.	Незалежність та недоторканність суддів як правова основа їхнього статусу. Суддівський імунітет.	
7.4.	Дисциплінарна відповідальність суддів: підстави, процедурні аспекти, види дисциплінарних стягнень і порядок їх застосування.	
7.5.	Кримінальна відповідальність суддів: початкові етапи кримінального провадження, особливості судового розгляду справи по обвинуваченню судді. Відповідальність за постановлення суддею завідомо неправосудного рішення.	
7.6.	Звільнення судді з посади та припинення його повноважень	
8.	Органи, що здійснюють організаційне забезпечення судової влади	2
8.1.	Організаційне забезпечення судової влади: поняття і зміст.	
8.2.	Державна судова адміністрація України як основний суб'єкт організаційного забезпечення судової влади.	
8.3.	Органи суддівського самоврядування: види та компетенція.	
8.4.	Вища рада правосуддя: завдання, порядок формування, склад та компетенція.	
8.5.	Статус Вищої кваліфікаційної комісії суддів, її повноваження.	
8.6.	Громадська рада доброчесності.	
8.7.	Апарат суду, служби організаційного забезпечення роботи та охорони суду.	

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Тема 1-2. Судове право: предмет, методи, принципи. Джерела судового права 2 год.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Генеза концепції судового права.
2. Взаємозв'язок судового права з іншими галузями права.
3. Предмет, система і завдання навчальної дисципліни «Судове право».
4. Співвідношення судової влади і судового права.
5. Принципи судового права.
6. Поняття, характерні ознаки та види судово-правових відносин.
7. Поняття і класифікація джерел судового права.
8. Міжнародно-правові акти як джерела судового права.
9. Порядок виконання і застосування практики Європейського суду з прав людини.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: концепції судового права, джерела судового права, принципи.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: концепція судового права – це сукупність теоретичних поглядів, знань і уявлень про судове право як самостійну галузь права та його основні інститути. В основі її генези лежить історичний розвиток концепції

незалежної судової влади. Судово-правові відносини – це врегульовані нормами судового права суспільні відносини, які складаються у сфері організації і здійснення судової влади, одна сторона яких виступає носієм прав і вимагає від іншої сторони виконання покладених на неї юридичних обов'язків – вчинення певних дій або утримання від них, а інша сторона (носіє обов'язків) повинна виконати ці вимоги під загрозою застосування державного примусу та юридичної відповідальності за їх невиконання. Судове право є комплексною галуззю права, яка системно інтегрує положення конституційного, міжнародного, адміністративного, а також процесуальних галузей права стосовно організації і функціонування судової влади та суміжних інститутів. Зі свого боку, деталізуючи положення інших галузей права, доповнює і збагачує їх власним змістом. Характер і ступінь цих взаємозв'язків залежить від правильного визначення предмета судового права.

Семінарське заняття 2

Тема 4. Суб'єкти судового права 2 год.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття, види і характерні ознаки суб'єктів судового права.
2. Суд як основний суб'єкт судового права.
3. Суддя як суб'єкт судового права.
4. Вища кваліфікаційна комісія суддів України як суб'єкт судового права.
5. Органи суддівського самоврядування як суб'єкти судового права.
6. Громадяни як суб'єкти судового права.
7. Держава як учасник судових правовідносин.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: суб'єкт, суд, суддя, громадяни, держава, органи суддівського самоврядування.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: суб'єкти судового права – це учасники судово-правових відносин, носії юридичних прав і обов'язків, що виникають та/або реалізуються у сфері утвердження, організації і функціонування судової влади. Ознаки суб'єктів судового права: беруть участь у правовідносинах, що складаються стосовно утвердження, організації та функціонування судової влади або окремих її інститутів (судово-правових); мають визначений правовий статус, що включає сукупність усіх прав, обов'язків і законних інтересів суб'єктів судового права; володіють судово-правовою правоздатністю, дієздатністю і деліктоздатністю.

Семінарське заняття 3

Тема 5. Судова влада 2 год.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Судова влада в системі поділу державної влади.
2. Поняття та характерні ознаки судової влади.
3. Основні завдання судової влади.
4. Форми реалізації судової влади.
5. Поняття, класифікація та характеристика функцій судової влади.
6. Правосуддя і судочинство: поняття та сутність.
7. Судовий контроль: поняття та сутність.
8. Ознаки, що відрізняють суд від інших органів:

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: судова влада, завдання, форми реалізації, функції, правосуддя, судочинство, судовий контроль, принципи, судова влада, організаційні принципи, функціональні принципи, судова система, судова інстанція.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: ознаками судової влади є: об'єктивність, легітимність, нормативність, особлива нормативна форма, здійснюється виключно суддями, ситуативний характер, здійснюється в певних організаційних і процесуальних формах, установлених законом, універсальний та виключний характер тощо.

Судова влада - це система незалежних судів, які в установленому законом порядку здійснюють правосуддя і наділені владними повноваженнями для поновлення порушеного права і справедливості.

Ознаки, що відрізняють суд від інших органів:

1. Суд розглядає і вирішує особливі категорії справ, які не може розглянути жодний інший орган.
2. Рішення суду проголошується іменем України і є обов'язковими для виконання.
3. Справи розглядаються в суді із суворим дотриманням особливої процедури.
4. Суд є самостійним у розгляді справ (між судами немає відносин підлеглості).

Правосуддя - це особливий вид державної діяльності, яку здійснює суд шляхом розгляду й вирішення у судових засіданнях в особливій, установленій законом процесуальній формі, цивільних, кримінальних та інших справ.

Судочинство - це встановлений процесуальний порядок звернення (передання матеріалів) до суду і розгляд у судах справ стосовно спорів, що виникають з різноманітних правовідносин, порядок прийняття рішень учасниками процесуальна дій, оскарження та перегляду цих рішень.

Семінарське заняття 4

Тема 6. Принципи судової влади 2 год.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття, система та значення принципів судової влади.
2. Класифікація принципів судової влади.
3. Основоположні (інституціональні) принципи судової влади.
4. Організаційні (судоустрійні) принципи судової влади.
5. Функціональні принципи судової влади.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: принципи, класифікація, основоположні принципи, організаційні принципи, функціональні принципи.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: принципи судової влади - це передбаченні чинним законодавством основні ідеї та засади її формування та функціонування.

Принципами судової влади є норми найбільш загального, керівного характеру, що визначають місце судової влади в системі єдиної державної влади, побудову її основних

інститутів та спрямовані на реалізацію завдань, що стоять перед судовою владою. Принципи судової влади діють в межах єдиної цілісної взаємопов'язаної і взаємозалежної системи, тому порушення одного будь-якого принципу тягне за собою порушення й інших.

Будучи єдиною, система принципів судової влади поділяється на три підсистеми: інституціональну (загальні принципи судової влади), функціональну (принципи відправлення судочинства) й організаційну (принципи організації системи судових органів, або судоустрійні принципи). Усі вони хоча й пов'язані між собою, але утворюють самостійні галузеві підсистеми, кожна з яких відрізняється сферою поширення і призначенням.

Семінарське заняття 5-6 **Тема 7. Судова система 4 год.**

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття та види судових систем.
2. Ознаки та принципи побудови судових систем.
3. Порівняльно-правовий аналіз моделей судових систем світу.
 - 3.1. Особливості організації судових систем в романо-германській та англо-американських правових системах.
 - 3.2. Особливості побудови судових систем в унітарних та федеративних державах.
4. Становлення судової системи України та її реформування відповідно до європейських стандартів.
5. Ознаки та загальна характеристика судової системи України.
6. Поняття та види судових інстанцій.
7. Порядок та підстави утворення та ліквідації судів. Визначення кількості суддів у судах.
8. Поняття адміністративних посад у судах та порядок призначення на адміністративні посади.
9. Види, компетенція та склад місцевих судів.
10. Види, компетенція та склад апеляційних судів.
11. Види, компетенція та склад вищих спеціалізованих судів.
12. Правовий статус, структура Верховного Суду як найвищого судового органу.
13. Повноваження Верховного Суду.
14. Компетенція, структура Конституційного Суду України.
15. Порядок формування Конституційного Суду України.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: адміністративна посада, місцевий суд, апеляційний суд, вищий спеціалізований суд, Верховний Суд, Конституційний Суд України

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: систему судоустрою складають: місцеві суди, апеляційні суди, Верховний Суд, для розгляду окремих категорій справ в системі судоустрою діють вищі спеціалізовані суди.

Судова система будується за принципами територіальності, спеціалізації та інстанційності. Суд утворюється і ліквідується законом.

Місцевими загальними судами є окружні суди, які утворюються в одному або декількох районах чи районах у містах, або у місті, або у районі (районах) і місті (містах).

Місцевими господарськими судами є окружні господарські суди.

Місцевими адміністративними судами є окружні адміністративні суди, а також інші суди, визначені процесуальним законом.

Апеляційні суди діють як суди апеляційної інстанції, а у випадках, визначених процесуальним законом, - як суди першої інстанції, з розгляду цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також справ про адміністративні правопорушення.

Вищими спеціалізованими судами є:

- 1) Вищий суд з питань інтелектуальної власності;
- 2) Вищий антикорупційний суд.

Семінарське заняття 7

Тема 8. Формування суддівського корпусу в Україні 2 год.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Світові моделі підготовки та призначення суддів.
2. Законодавчі вимоги до кандидатів на посади суддів.
3. Несумісність посади судді з іншими видами діяльності.
4. Професійно важливі якості судді.
5. Порядок добору та призначення на посаду судді.
6. Порядок призначення на посаду судді вищого спеціалізованого суду або Верховного Суду за спеціальною процедурою
7. Переведення судді до іншого суду: процедурні аспекти.
8. Кваліфікаційне оцінювання суддів: завдання, підстави, процедура проведення.
9. Суддівське досьє.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: кандидат на посаду судді, добір, суддя.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: судді в Україні мають єдиний статус незалежно від місця суду в системі судів загальної юрисдикції чи адміністративної посади, яку обіймає суддя.

Присяжним є особа, яка у випадках, визначених процесуальним законом, та за її згодою вирішує справи у складі суду разом із суддею або залучається до здійснення правосуддя.

Присяжним може бути громадянин України, який досяг тридцятирічного віку і постійно проживає на території, на яку поширюється юрисдикція відповідного окружного суду, якщо інше не визначено законом.

На посаду судді може бути призначений громадянин України, не молодший тридцяти та не старший шістдесяті п'яти років, який має вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше п'ять років, є компетентним, добросовісним та володіє державною мовою. Кваліфікаційне оцінювання проводиться Вищою кваліфікаційною комісією суддів України з метою визначення здатності судді (кандидата на посаду судді) здійснювати правосуддя у відповідному суді за визначеними законом критеріями.

Кваліфікаційне оцінювання включає такі етапи:

- 1) складення суддею іспиту;
- 2) дослідження суддівського досьє та проведення співбесіди.

Семінарське заняття 8

Тема 9. Правовий статус носіїв судової влади 2 год.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Статус судді: поняття, зміст.
2. Професійні права та обов'язки судді.

3. Етичні аспекти діяльності судді.
4. Незалежність та недоторканність суддів як правова основа їхнього статусу.
5. Незмінюваність судді.
6. Несумісність посади судді з іншими видами діяльності.
7. Дисциплінарна відповідальність суддів: підстави, процедурні аспекти, види дисциплінарних стягнень і порядок їх застосування.
8. Адміністративна відповідальність суддів.
9. Кримінальна відповідальність суддів.
10. Звільнення судді з посади та припинення його повноважень.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: статус судді, гарантії, присяжний, кваліфікаційний іспит.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: статус судді – це визначена законодавством сукупність прав, обов'язків, процесуальних можливостей суддів, а також система гарантій їх діяльності.

Судді в Україні мають єдиний статус незалежно від місця суду в системі судів загальної юрисдикції чи адміністративної посади, яку обіймає суддя. Статус судді характеризується додатковими перевагами, яких не має у інших суб'єктів права: гарантіями незалежності, недоторканості, незмінюваності, високим рівнем матеріального забезпечення та ін.

Професійна етика – це встановлена корпоративними модель належної поведінки суддів у тих ситуаціях, коли правові приписи не встановлюють для них конкретних правил поведінки, яка відповідає кращим суспільним уявленням про судову владу та суддів як їх носіїв.

Законом гарантується незалежність (ст. 48), недоторканість та імунітет (ст. 49), незмінюваність (ст. 53).

Законом України «Про судоустрій і статус суддів» визначено підстави притягнення суддю до дисциплінарної відповідальності (ст. 92).

Дисциплінарне провадження щодо судді здійснюють дисциплінарні палати Вищої ради правосуддя.

Семінарське заняття 9

Тема 10-11. Органи, що здійснюють організаційне забезпечення судової влади.

Судова процедура 2 год.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Організаційне забезпечення судової влади: поняття і зміст.
2. Державна судова адміністрація України як основний суб'єкт організаційного забезпечення судової влади.
3. Територіальні органи Державної судової адміністрації України.
4. Органи суддівського самоврядування: види та компетенція.
5. Вища рада правосуддя: завдання, порядок формування, склад та компетенція.
6. Вища кваліфікаційна комісія суддів України: завдання, порядок формування, склад та компетенція.
7. Національна школа суддів в системі належного кадрового забезпечення судової влади.
8. Апарат суду, служби організаційного забезпечення роботи та охорони суду.
9. Поняття й ознаки судових процедур. Види судових процедур.
10. Судові юрисдикції: поняття та проблема розмежування.
11. Організаційні форми судових процедур.

12. Підстави та порядок залучення представників народу до участі в судовому процесі.
Законодавчі вимоги до присяжних.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: Національна школа суддів України, Вища кваліфікаційна комісія суддів України, Вища рада правосуддя, суддівське самоврядування, судова процедура, апарат суду, Державна судова адміністрація, територіальні органи.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: це питання регламентується розд. XI «Організаційне забезпечення діяльності судів» ЗУ «Про судоустрій і статус суддів». В Україні діє єдина система забезпечення функціонування судової влади - судів, органів суддівського врядування, інших державних органів та установ системи правосуддя.

Організаційне забезпечення судової влади – це система органів, засобів та гарантій, за допомогою яких здійснюється задоволення фінансових, матеріальних та інших потреб органів судової влади (судів) задля створення належних умов для безперешкодного та ефективного функціонування судової влади.

Державна судова адміністрація України є державним органом у системі правосуддя, який здійснює організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади.

Суддівське самоврядування є однією з гарантій забезпечення незалежності суддів. Діяльність органів суддівського самоврядування має сприяти створенню належних організаційних та інших умов для забезпечення нормальної діяльності судів і суддів, утверджувати незалежність суду, забезпечувати захист суддів від втручання в їхню діяльність, а також підвищувати рівень роботи з кадрами у системі судів.

Суддівське самоврядування діє для захисту професійних інтересів суддів та вирішення питань внутрішньої діяльності судів.

Вища рада правосуддя є колегіальним, незалежним конституційним органом державної влади та суддівського врядування, який діє в Україні на постійній основі для забезпечення незалежності судової влади, її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності перед суспільством, формування добросовісного та високопрофесійного корпусу суддів, додержання норм Конституції і законів України, а також професійної етики в діяльності суддів і прокурорів.

Судова процедура – це різновид юридичного процесу, під час якого реалізується судова влада, що виявляється у системі взаємопов'язаних і послідовних правових форм, умов і гарантій діяльності суду, спрямованих на розгляд і вирішення юридично значущих справ та реалізацію інших функцій судової влади із неухильним додержанням принципів судової влади і з метою досягнення завдань, що стоять перед нею. Складається на основі багаторазової повторюваності умов, способів і засобів здійснення судової діяльності, являючи собою типовий, стабільний та найбільш ефективний алгоритм реалізації судової влади.

1.4. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів є однією з форм оволодіння матеріалом із навчальної дисципліни «Судове право». Виконання самостійної роботи дозволяє студентам розвивати самостійне мислення, поглиблювати засвоєні теоретичні знання, опанувати практичні навички.

Самостійна робота із навчальної дисципліни «Судове право» складається з письмових робіт по 10 темах.

Письмова робота виконується у межах годин, відведених для самостійної роботи навчальним планом.

Студенти виконують письмову роботу самостійно з одержанням необхідних консультацій від науково-педагогічного працівника протягом семестру. Форма контролю – перевірка письмових робіт.

Питання письмової роботи виносяться на підсумковий семестровий контроль.

№ з/п	Назви тем та зміст завдань		
1.	Тема 1. Судове право: предмет, методи, принципи		4
	<i>Завдання:</i>	1. Проаналізувати поняття, характерні ознаки та види судово-правових відносин.	
		2. Дослідити співвідношення навчальної дисципліни «Судове право» з іншими юридичними дисциплінами.	
2.	Тема 2. Джерела судового права		4
	<i>Завдання:</i>	1. Проаналізувати акти міжнародних судових установ як джерела судового права.	
		2. Проаналізувати порядок виконання і застосування практики Європейського суду з прав людини.	
		3. Дослідити роль постанов Пленуму Верховного Суду України в процесі правозастосування.	
3	Тема 3. Суб'єкти судового права		6
	<i>Завдання:</i>	1. Дослідити значення Національної школи суддів як суб'єкта судового права.	
		2. Сутність суддівського самоврядування в Україні.	
4.	Тема 4. Судова влада		4
	<i>Завдання:</i>	1. Дослідити місце судової влади в системі поділу влади.	
		2. Дослідити місце судової влади в суспільстві.	
		3. Судова влада в Україні в контексті судової реформи.	
	4. Дослідити сучасні проблеми організації та функціонування в Україні судової влади.		
5.	Тема 5. Принципи судової влади		6
	<i>Завдання:</i>	1. Охарактеризуйте зміст і значення принципу мови судочинства. Назвіть правові гарантії його реалізації.	

		2. Проаналізувати випадки проведення закритого судового розгляду. Дослідити чи існують особливі обмеження принципу гласності на стадіях апеляційного і касаційного розгляду судової справи.	
		3. Дослідити процесуальні гарантії незалежності суддів.	
6.	Тема 6. Судова система		4
	<i>Завдання:</i>	1. Дослідити судові системи країн ЄС.	
		2. Провести порівняльно-правовий аналіз моделей судових систем світу.	
		3. Дослідити принципи побудови судової системи України.	
		4. Проаналізувати процедуру створення та ліквідації судів(які підстави для цього та які наслідки порушення процедури?).	
7.	Тема 7. Формування суддівського корпусу в Україні		4
	<i>Завдання:</i>	1. Дослідити професійно важливі якості судді. Виокремити морально-етичні вимоги, яким мають відповідати кандидати на посади суддів	
		2. Проаналізувати процедуру призначення переможця відповідного конкурсу на посаду судді.	
		3. Дослідити процедурні аспекти переведення судді до іншого суду.	
8.	Тема 8. Правовий статус носіїв судової влади		4
	<i>Завдання:</i>		
		1. Дослідити особливості кримінальної відповідальності суддів.	
		2. Дослідити процедурні гарантії всебічного й об'єктивного розгляду дисциплінарної справи судді.	
9.	Тема 9. Органи, що здійснюють організаційне забезпечення судової влади		6
	<i>Завдання:</i>	1. Дайте характеристику повноваженням Ради суддів України і порядку її роботи.	
		2. Дослідити правовий статус Вищої ради правосуддя.	
		3. Дослідити принципи організації та діяльності органів суддівського самоврядування.	

10.	Тема 10. Судова процедура		6
	<i>Завдання:</i>	1. Судові юрисдикції: поняття та проблема розмежування.	
		2. Дослідити світові моделі участі народу в судочинстві.	
		3. Назвати категорії справ підсудні суду присяжних за процесуальним законодавством.	
			54

1.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання передбачаються у формі реферату. Завдання обирається студентом на початку семестру і виконується за ustalеними вимогами. Індивідуальне завдання студентів денної форми навчання виконується у межах годин, відведених для самостійної роботи студента. Тема завдання обирається студентом добровільно і закріплюється за студентом викладачем на початку семестру.

Темі рефератів

1. Поняття судової влади та судової системи.
2. Характерні ознаки судових систем.
3. Світові стандарти побудови судових систем.
4. Типологія сучасних судових систем.
5. Незалежність та недоторканність суддів як правова основа їхнього статусу..
6. Становлення судової системи України та її реформування відповідно до європейських стандартів.
7. Професійні права та обов'язки судді.
8. Дисциплінарна відповідальність суддів: підстави, процедурні аспекти, види дисциплінарних стягнень і порядок їх застосування.
9. Організаційне забезпечення судової влади: поняття і зміст.
10. Органи суддівського самоврядування: види та компетенція.
11. Вища кваліфікаційна комісія суддів України: завдання, порядок формування, склад та компетенція.
12. Поняття й ознаки судових процедур.
13. Участь народу у відправленні правосуддя. Світові моделі участі народу в судочинстві.
14. Підстави та процедура припинення статусу судді. Звільнення судді з посади.

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі письмового семестрового заліку (виконання тестових завдань на Google disk) за обсягом навчального матеріалу, визначеним робочою програмою, і в терміни, встановлені розкладом.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Генеза концепції судового права.
2. Предмет, система і завдання навчальної дисципліни «Судове право».
3. Співвідношення навчальної дисципліни «Судове право» з іншими юридичними дисциплінами.
4. Співвідношення судової влади і судового права.

5. Принципи судового права.
6. Поняття, характерні ознаки та види судово-правових відносин.
7. Поняття і класифікація джерел судового права.
8. Міжнародно-правові акти як джерела судового права.
9. Акти міжнародних судових установ як джерела судового права.
10. Порядок виконання і застосування практики Європейського суду з прав людини.
11. Поняття, види і характерні ознаки суб'єктів судового права.
12. Суд як основний суб'єкт судового права.
13. Суддя як суб'єкт судового права.
14. Вища кваліфікаційна комісія суддів України як суб'єкт судового права.
15. Національна школа суддів як суб'єкт судового права.
16. Органи суддівського самоврядування як суб'єкти судового права.
17. Громадяни як суб'єкти судового права.
18. Держава як учасник судових правовідносин.
19. Судова влада в системі поділу державної влади.
20. Поняття та характерні ознаки судової влади.
21. Основні завдання судової влади.
22. Форми реалізації судової влади.
23. Судочинство як основна форма реалізації судової влади.
24. Поняття, класифікація та характеристика функцій судової влади.
25. Правосуддя і судочинство: поняття та сутність.
26. Поняття, система та значення принципів судової влади.
27. Класифікація принципів судової влади.
28. Основоположні принципи судової влади.
29. Організаційні (судоустрійні) принципи судової влади.
30. Функціональні принципи судової влади.
31. Ознаки та загальна характеристика судової системи України.
32. Принципи побудови судової системи України.
33. Поняття та види судових інстанцій.
34. Порядок та підстави утворення та ліквідації судів.
35. Порядок призначення на адміністративні посади у судах.
36. Види, компетенція та склад місцевих судів.
37. Види, компетенція та склад апеляційних судів.
38. Види, компетенція та склад вищих спеціалізованих судів.
39. Правовий статус Верховного Суду.
40. Компетенція, структура Конституційного Суду України.
41. Порядок формування Конституційного Суду України
42. Принципи діяльності Конституційного Суду України.
43. Законодавчі вимоги до кандидатів на посади суддів.
44. Порядок добору та призначення на посаду судді.
45. Статус судді: поняття, зміст.
46. Професійні права та обов'язки судді.
47. Поняття та види судових інстанцій.
48. Поняття та види судових систем.
49. Ознаки та принципи побудови судових систем.
50. Порівняльно-правовий аналіз моделей судових систем світу.
51. Становлення судової системи України та її реформування відповідно до європейських стандартів.
52. Ознаки та загальна характеристика судової системи України.
53. Принципи побудови судової системи України.
54. Світові моделі підготовки та призначення суддів.
55. Законодавчі вимоги до кандидатів на посади суддів.
56. Несумісність посади судді з іншими видами діяльності.
57. Професійно важливі якості судді.

58. Порядок добору та призначення на посаду судді.
59. Порядок призначення на посаду судді вищого спеціалізованого суду за спеціальною процедурою
60. Порядок призначення на посаду судді Верховного Суду за спеціальною процедурою
61. Переведення судді до іншого суду: процедурні аспекти.
62. Кваліфікаційне оцінювання суддів: завдання, підстави, процедура проведення.
63. Суддівське досьє.
64. Статус судді: поняття, зміст.
65. Професійні права судді.
66. Професійні обов'язки судді
67. Етичні аспекти діяльності судді.
68. Незалежність та недоторканність суддів як правова основа їхнього статусу.
69. Незмінюваність судді.
70. Несумісність посади судді з іншими видами діяльності.
71. Дисциплінарна відповідальність суддів: підстави, процедурні аспекти.
72. Види дисциплінарних стягнень і порядок їх застосування.
73. Адміністративна відповідальність суддів.
74. Кримінальна відповідальність суддів.
75. Звільнення судді з посади.
76. Припинення повноважень судді з посади.
77. Організаційне забезпечення судової влади: поняття і зміст.
78. Державна судова адміністрація України як основний суб'єкт організаційного забезпечення судової влади.
79. Територіальні органи Державної судової адміністрації України.
80. Органи суддівського самоврядування: види та компетенція.
81. Вища рада правосуддя: завдання, порядок формування, склад та компетенція.
82. Вища кваліфікаційна комісія суддів України: завдання, порядок формування, склад та компетенція.
83. Національна школа суддів в системі належного кадрового забезпечення судової влади.
84. Апарат суду, служби організаційного забезпечення роботи та охорони суду.
85. Поняття й ознаки судових процедур.
86. Види судових процедур.
87. Судові юрисдикції: поняття та проблема розмежування.
88. Організаційні форми судових процедур.
89. Участь народу у відправленні правосуддя.
90. Підстави та порядок залучення представників народу до участі в судовому процесі.
91. Законодавчі вимоги до присяжних.

1.6.2. Приклад тестового завдання для семестрового контролю

1. Серед перелічених оберіть визначення судової влади, яке найбільш точно характеризує цю гілку державної влади України:

А. судова влада – це специфічна гілка єдиної державної влади, яка має власну виключну компетенцію щодо розгляду юридично значущих справ, що мають правові наслідки, і реалізується виключно конституційними органами (судами) в межах закону та спеціальних (судових) процедур;

Б. судова влада – це гілка державної влади, основним призначенням якої є вирішення правових конфліктів, які виникають у суспільстві;

В. судова влада – це специфічна гілка єдиної державної влади, яка має власну виключну компетенцію щодо розгляду юридично значущих справ, що мають правові наслідки, і реалізується виключно органами (судами, прокуратурою, адвокатурою) в межах закону та спеціальних процедур.

2. Основною функцією судової влади є:

- А. розгляд правових конфліктів;
- Б. розгляд скарги на дії посадових осіб;
- В. вирішення юридично значущих справ, що мають правові наслідки

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 9 лекційних занять за денною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій								
			1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Денна	9	1,1	2,2	3,3	4,4	5,6	6,7	7,8	8,9	10

2.3. З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 9 семінарських занять за денною формою навчання.

За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п. 4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права (в редакції рішення вченої ради ХУУП імені Леоніда Юзькова від 28 серпня 2020 року, протокол № 1, введене в дію з 01 вересня 2020 року, наказ ХУУП імені Леоніда Юзькова від 28 серпня 2020 року № 312/20).

2.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	10 тем	Номер теми										Усього балів
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	1	2	2	1	2	1	2	2	1	1	15
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	6										5
	Усього балів											20

2.5. За семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового заліку з навчальної дисципліни «Судове право», студент денної форми навчання може максимально одержати 30 балів. Шкала визначення кількості балів та критерії оцінювання знань студентів за результатами семестрового контролю, подана у табл. 4.8 Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

3. Рекомендовані джерела

Тема 1. Предмет, система та завдання дисципліни «Судові системи та порівняльне судове право»

1. Глущенко С. В. Єдність судової юрисдикції: продовження дискусії у доктринальній площині / С. В. Глущенко // Право України. – 2015. – № 3. – С. 78-86.
2. Городовенко В. В. До питання визначення правової природи та системи принципів судового права / В. В. Городовенко // Право України. – 2015. – № 3. – С. 42-52.
3. Лобойко Л. М. Концепція судового права у контексті судового захисту прав і свобод / Л. М. Лобойко, О. Г. Шило // Право України. – 2015. – № 3. – С. 60-70.
4. Москвич Л. М. Судове право: крок від теорії до галузі права / Л.М. Москвич // Право України. – 2015. – № 3. – С. 18-25.
5. Основні принципи незалежності судових органів (Схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 року)
6. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 року № 1402-VIII // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення 21.08.2021)

7. Порівняльне судове право : навч. посіб. / І. Є. Марочкін [та ін.]; за ред.: І. Є. Марочкіна, Л. М. Москвич. – Х.: Право, 2008. – 112 с.
8. Стратегія розвитку судової системи України на 2015-2019 роки: затв. Рішенням XII позачергового З'їзду суддів України від 25 верес. 2014 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2014/25.09.2014_1.htm – Заголовок з екрана
9. Шишкін В. І. Судові системи країн світу : навч. посіб.: у 3 кн. / В. І. Шишкін. – К.: Юрінком Інтер, 2001.

Тема 2. Джерела судового права

10. Бабкова В. С. Міжнародні стандарти як джерела судового права України / В.С. Бабкова // Право України. – 2015. – № 7. – С. 136-143.
11. Лобойко Л. М. Концепція судового права у контексті судового захисту прав і свобод / Л. М. Лобойко, О. Г. Шило // Право України. – 2015. – № 3. – С. 60-70.
12. Назаров І. В. Джерела судового права / І. В. Назаров // Право України. – 2015. – № 3. – С. 53-59.
13. Селіванов А. О. Судове право як самостійна галузь системи сучасного українського права / А. О. Селіванов // Право України. – 2015. – № 3. – С. 9-17.

Тема 3. Судові системи як предмет порівняльного судового права

14. Глущенко С. В. Єдність судової юрисдикції: продовження дискусії у доктринальній площині / С. В. Глущенко // Право України. – 2015. – № 3. – С. 78-86.
15. Городовенко В. В. До питання визначення правової природи та системи принципів судового права / В. В. Городовенко // Право України. – 2015. – № 3. – С. 42-52.
16. Лобойко Л. М. Концепція судового права у контексті судового захисту прав і свобод / Л. М. Лобойко, О. Г. Шило // Право України. – 2015. – № 3. – С. 60-70.
17. Москвич Л. М. Судове право: крок від теорії до галузі права / Л.М. Москвич // Право України. – 2015. – № 3. – С. 18-25.
18. Основні принципи незалежності судових органів (Схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 року)
19. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 року № 1402-VIII // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення 21.08.2021)
20. Порівняльне судове право : навч. посіб. / І. Є. Марочкін [та ін.]; за ред.: І. Є. Марочкіна, Л. М. Москвич. – Х.: Право, 2008. – 112 с.
21. Стратегія розвитку судової системи України на 2015-2019 роки: затв. Рішенням XII позачергового З'їзду суддів України від 25 верес. 2014 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2014/25.09.2014_1.htm – Заголовок з екрана
22. Шишкін В. І. Судові системи країн світу : навч. посіб.: у 3 кн. / В. І. Шишкін. – К.: Юрінком Інтер, 2001.

Тема 4. Суб'єкти судового права

23. Лобойко Л. М. Концепція судового права у контексті судового захисту прав і свобод / Л. М. Лобойко, О. Г. Шило // Право України. – 2015. – № 3. – С. 60-70.
24. Москвич Л. М. Ефективність судової системи: концептуальний аналіз: [монографія] / Л. М. Москвич. – Харків: Фінн, 2011. – 384 с.
25. Овсяннікова О. О. Належна (справедлива) судова процедура як гарантія довіри громадськості до судової влади / О. О. Овсяннікова // Право України. – 2015. – № 7. – С. 128-135.
26. Овчаренко О. М. Юридична відповідальність судді: теоретико-прикладне дослідження: [монографія] / О. М. Овчаренко. – Харків: Право. – 576 с.

Тема 5. Судова влада

27. Москвич Л. М. Ефективність судової системи: концептуальний аналіз: [монографія] / Л. М. Москвич. – Харків: Фінн, 2011. – 384 с.

28. Москвич Л. М. Судове право: крок від теорії до галузі права / Л.М. Москвич // Право України. – 2015. – № 3. – С. 18-25.
29. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 року № 1402-VIII // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення 21.08.2021)
30. Прилуцький С. В. Судове право як концептуальна основа судової влади України / С. В. Прилуцький // Право України. – 2015. – № 3. – С. 26-41.
31. Юревич І. В. Судове право як гарантія єдності судової влади / І.В. Юревич // Право України. – 2015. – № 5. – С. 194-201.
32. Назаров І. В. Судові системи країн ЄС та України: генезис та порівняння: [монографія] / В. І. Назаров. – Харків: Фінн, 2011. – 432 с.
33. Селіванов А. О. Судове право як самостійна галузь системи сучасного українського права / А. О. Селіванов // Право України. – 2015. – № 3. – С. 9-17.

Тема 6. Принципи судової влади

34. Порівняльне судове право : навч. посіб. / І. Є. Марочкін [та ін.]; за ред.: І. Є. Марочкіна, Л. М. Москвич. – Х.: Право, 2008. – 112 с.
35. Прилуцький С. В. Судове право як концептуальна основа судової влади України / С. В. Прилуцький // Право України. – 2015. – № 3. – С. 26-41.
36. Шишкін В. І. Судові системи країн світу : навч. посіб.: у 3 кн. / В. І. Шишкін. – К.: Юрінком Інтер, 2001.

Тема 7. Судова система

37. Порівняльне судове право : навч. посіб. / І. Є. Марочкін [та ін.]; за ред.: І. Є. Марочкіна, Л. М. Москвич. – Х.: Право, 2008. – 112 с.
38. Прилуцький С. В. Судове право як концептуальна основа судової влади України / С. В. Прилуцький // Право України. – 2015. – № 3. – С. 26-41.
39. Шишкін В. І. Судові системи країн світу : навч. посіб.: у 3 кн. / В. І. Шишкін. – К.: Юрінком Інтер, 2001.

Тема 8. Формування суддівського корпусу в Україні

40. Порівняльне судове право : навч. посіб. / І. Є. Марочкін [та ін.]; за ред.: І. Є. Марочкіна, Л. М. Москвич. – Х.: Право, 2008. – 112 с.
41. Прилуцький С. В. Судове право як концептуальна основа судової влади України / С. В. Прилуцький // Право України. – 2015. – № 3. – С. 26-41.
42. Шишкін В. І. Судові системи країн світу : навч. посіб.: у 3 кн. / В. І. Шишкін. – К.: Юрінком Інтер, 2001.

Тема 9. Правовий статус носіїв судової влади

43. Порівняльне судове право : навч. посіб. / І. Є. Марочкін [та ін.]; за ред.: І. Є. Марочкіна, Л. М. Москвич. – Х.: Право, 2008. – 112 с.
44. Прилуцький С. В. Судове право як концептуальна основа судової влади України / С. В. Прилуцький // Право України. – 2015. – № 3. – С. 26-41.
45. Шишкін В. І. Судові системи країн світу : навч. посіб.: у 3 кн. / В. І. Шишкін. – К.: Юрінком Інтер, 2001.

Тема 10. Органи, що здійснюють організаційне забезпечення судової влади

46. Порівняльне судове право : навч. посіб. / І. Є. Марочкін [та ін.]; за ред.: І. Є. Марочкіна, Л. М. Москвич. – Х.: Право, 2008. – 112 с.
47. Прилуцький С. В. Судове право як концептуальна основа судової влади України / С. В. Прилуцький // Право України. – 2015. – № 3. – С. 26-41.
48. Шишкін В. І. Судові системи країн світу : навч. посіб.: у 3 кн. / В. І. Шишкін. – К.: Юрінком Інтер, 2001.

Тема 11. Судова процедура

49. Порівняльне судове право : навч. посіб. / І. Є. Марочкін [та ін.]; за ред.: І. Є. Марочкіна, Л. М. Москвич. – Х.: Право, 2008. – 112 с.
50. Прилуцький С. В. Судове право як концептуальна основа судової влади України / С. В. Прилуцький // Право України. – 2015. – № 3. – С. 26-41.
51. Шишкін В. І. Судові системи країн світу : навч. посіб.: у 3 кн. / В. І. Шишкін. – К.: Юрінком Інтер, 2001.

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.rada.gov.ua> – Веб-портал Верховної Ради України
2. <http://www.president.gov.ua> – Веб-портал Адміністрації Президента України
3. <http://www.kmu.gov.ua> – Веб-портал Кабінету Міністрів України
4. <https://dsa.court.gov.ua/dsa/> - Веб-портал Державної судової адміністрації України
5. <https://supreme.court.gov.ua/> - Веб-портал Верховного суду
6. <https://ccu.gov.ua/index.php> - Веб-портал Конституційного Суду України
7. <http://nbuv.gov.ua/> – Веб-сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського
8. <http://gntb.gov.ua/ua/> – Веб-сайт Веб-сайт державної науково-технічної бібліотеки України
9. <http://www.ounb.km.ua/> – Веб-сайт Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки
10. <http://www.adm.km.ua/> – Веб-сайт Хмельницької обласної державної адміністрації